

УДК 656.71"71"(045)

DOI 10.18372/2786-823.1.18152

Скіпальська Олена,

старший викладач,

Національний авіаційний університет,

м. Київ, Україна

elenaskipalska@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОПЕРАТОРІВ ПОВІТРЯНОГО РУХУ

***Анотація.** У статті розкрито необхідність формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх операторів повітряного руху. Висвітлено загальні вимоги міжнародних авіаційних організацій щодо професійно-комунікативної компетентності майбутніх операторів повітряного руху.*

***Ключові слова:** комунікативна компетентність, професійно-комунікативна компетентність, оператори повітряного руху.*

***Annotation.** The article reveals the need for the formation of professional communicative competence of future air traffic controllers. The general requirements of international aviation organizations regarding the professional communicative competence of future air traffic controllers are highlighted.*

***Key words:** communicative competence, professional communicative competence, air traffic controllers.*

Вступ. Глобалізаційні процеси економіки, зміна підходу управління людськими ресурсами зумовлюють суспільство швидко адаптуватися до змін в середовищі, тому компетенції фахівців постійно потребують уваги та досліджень. Спроби сформуванню моделі компетентності для операторів

повітряного руху розглядають різні дослідники: Б. Бистрова [1], О. Васюкович [1], Л. Немлій [1; 2] Н. Пазюра [1].

Під професійною компетентністю розуміємо вміння використовувати знання, навички, досвід в конкретно даних умовах, досягнувши при цьому максимально позитивного результату. А вміння здійснювати діяльність спілкування, що вимагає від суб'єкта цієї діяльності володіння інструментом її реалізації, - це компетентність у спілкуванні, або комунікативна компетентність.

Комунікативна компетентність допомагає реалізувати плани та наміри стати не тільки успішною людиною, а фахівцем в певній галузі.

Комунікативна компетентність є однією з головних характеристик професійної компетентності, особливо для фахівців в авіаційній сфері.

Авіація є однією з най глобальніших галузей, і не тільки через те, що індустрія робить світовий транспорт доступним та зручним, а й тим, що авіаційна промисловість об'єднує людей з різних мовних та культурних верств для участі в операціях, професійного розвитку та підготовки.

Незалежно від того, яка мова є рідною, навчання фахівців з авіаперевезень часто проводиться англійською, починаючи з початкової підготовки та закінчуючи періодичною підготовкою та перепідготовкою.

Щоб стати оператором повітряного руху, студенти мають продемонструвати компетентність як у загальних знаннях авіації, так і в умінні здійснювати комунікацію.

Підготовка фахівців авіаційної галузі відіграє значну роль у підвищенні якості вітчизняної освіти та відображає необхідність наближення до світових стандартів, особливо в підготовці фахівців такого напрямку, як оператори повітряного руху.

Мета статті – здійснити виявлення особливостей формування професійно-комунікативної компетентності операторів повітряного руху та важливості організації підготовки майбутніх операторів повітряного руху.

Виклад основного матеріалу. Як зазначено в документах Федерального авіаційного управління США, фахівців в галузі авіації слід оцінювати відповідно до здатності читати, писати, говорити та розуміти англійську мову. Також увага акцентується на мовленні, моделі та структури речень. А для операторів повітряного руху обов'язково знання стандартної термінології [3].

За вимогами ІКАО , Міжнародна організація цивільної авіації, учасники міжнародних авіаперевезень повинні володіти англійською мовою як загальною усною мовою, а не просто володіти стандартною фразеологією радіотелефонії ІКАО [4].

Оператором повітряного руху належить задіяти комунікативні навички у наступних ситуаціях:

- діяти в надзвичайних ситуаціях одночасно з іншими учасниками авіаперевезень;

- вести переговори з пожежними командами та аварійними службами;

- справлятися з викрадачами, терористами та інше;

- спілкуватися простою англійською мовою під час стресу;

- вирішувати непорозуміння у спілкуванні (наприклад, шляхом розуміння культурних відмінностей);

- здатність створювати зрозумілі повідомлення в незвичайних ситуаціях [4].

У сучасних умовах конкурентоспроможності спеціаліста авіаційної сфери на ринку праці залежить від його здатності не лише уміти продукувати нові знання та інтегровані уміння, а й бути готовим самостійно та відповідально діяти у нових потребах ринку праці та швидко адаптуватися до непередбачуваних ситуацій інформаційного простору, який швидко змінюється. Це, в свою чергу, по-новому вимагає розкриття завдання підготовки авіаційних кадрів, в тому числі переосмислення підходів до формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх операторів повітряного руху, що зумовлено пред'явленням більш функціональних вимог до професійної діяльності сучасних операторів повітряного руху; актуалізує пошук

оптимальних методів та форм цього процесу в період навчання у вищому навчальному авіаційному закладі.

Без перебільшення можна сказати, що комунікація є основним складним видом діяльності оператора повітряного руху.

Отже комунікативна компетентність є однією з найважливіших складових професійної діяльності оператора повітряного руху.

Незнання мови, нездатність точно, швидко й однозначно передавати повідомлення може призвести до трагедії. У зв'язку з цим постає питання коректної організації професійної підготовки майбутніх операторів повітряного руху, що вимагає активного пошуку шляхів її вдосконалення та спонукає до аналізу зарубіжних програм професійної підготовки фахівців цієї галузі з метою виявлення ефективного досвіду інших країн.

Фахівці цієї галузі мають володіти не лише фундаментальними знаннями та уміннями, а також бути здатними гнучко перебудовувати зміст, форми та види власної професійної діяльності; бути здатним до комунікації, інноваційної діяльності та роботи в команді.

Важливе місце в цьому процесі посідає комунікативна компетентність, що є ключовою, базовою, універсальною компетентністю особистості, якій відведена провідна роль у вирішенні різнопланових особистісних і професійних проблем майбутніх операторів повітряного руху.

Під комунікативною компетентністю розуміють здатність встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми; певну сукупність знань, умінь та навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Вона передбачає розуміти і бути зрозумілим партнером по спілкуванню.

Професійно-комунікативна компетентність є показником сформованості системи професійних знань, умінь та навичок; загальної культури мовлення, необхідних для якісної професійної діяльності.

Під професійно-комунікативною компетентністю майбутніх операторів повітряного руху можна розуміти комплекс його професійних знань, навичок та

умінь, які він повинен ефективно застосовувати в процесі управління повітряним рухом.

Аналіз авіакатастроф таких як зіткнення в повітрі, Загреба - 1976; зіткнення на ЗПС, Тенериф - 1977; із землею, Калі – 1995; зіткнення на ЗПС, Париж - 2000 та інші трагедії показали, що їх причинами стали недостатній рівень володіння мови та використання більш, ніж однієї мови. Основними їх причинами є: а) неправильне використання стандартної фразеології; б) недостатній рівень володіння розмовною мовою; с) використання більш, ніж однієї мови в одному повітряному просторі.

Отже, в сучасних умовах формування ринку праці, коли на перший план виходить проблема професійної мобільності, майбутній оператор повітряного руху – це фахівець, що не тільки володіє знаннями, необхідними для здійснення функцій з керування повітряним рухом, але й здатний до професійного та міжкультурного спілкування в іншомовному середовищі.

Саме тому сьогодні однією з найважливіших складових загальної професійної компетентності майбутнього оператора повітряного руху, яка необхідна для заняття їм професійної ніші на міжнародному ринку праці, є професійно-комунікативна компетентність з урахуванням вимог, які зазначені в Циркулярі № 9835 ІКАО, Керівництво з впровадження вимог щодо володіння мови та Федерального авіаційного управління США [4; 3].

Висновки. Мовна підготовка фахівців авіаційної галузі є невід’ємною частиною загальної підготовки пілотів, диспетчерів тощо.

Курс підготовки майбутніх операторів повітряного руху не має ігнорувати розвиток мовних навичок - таких базових понять як структура англійської мови та володіння англійським акцентом, ознайомлення із граматичними навичками, тощо.

І активне, і пасивне ознайомлення з різними акцентами необхідно для ефективної та дієвої комунікації англійською мовою.

Найглибші знання мовних навичок не можуть повністю компенсувати гостру нестачу мовних знань.

Важливо акцентувати навчання комунікативній англійській та формувати професійно-комунікативну компетентність майбутніх операторів повітряного руху, що є важливою вимогою для підготовки операторів повітряного руху та подальшої успішної їх кар'єри.

Професійний оператор повітряного руху демонструє компетентність в різних сферах, зокрема: знання процедур та управління повітряним рухом; навички прийняття рішень і вирішення проблем; вміння працювати під тиском; робота в команді та співпраця, інше.

Недостатня увага до професійної підготовки зазначених фахівців може призвести до неякісного виконання професійних обов'язків, втрати кваліфікації, зниження працездатності, загрожувати безпеці польотів.

Необхідно зазначити, що професійно - комунікативна компетентність майбутнього оператора повітряним рухом є дуже значним та складним елементом його професійної компетентності, розвиток якого вимагає наукового дослідження.

Останнє зумовлено особливостями професійної діяльності майбутнього оператора повітряного руху як в стандартних, так і в нестандартних робочих умовах.

Список використаних джерел

1. Bystrova, B., Nemlii, L., Pazyura, N., Vasiukovych, O. Problem-based ESP methods for teaching future air traffic controllers to conduct radio exchange in non-routine situations. *Advanced Education*. 2019. Issue 12. P. 74 - 79. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.155041>. URL: <https://ae.fl.kpi.ua/article/view/155041> (дата звернення: 30.10.2023).

2. Немлій Л.С. Особливості навчання авіаційної англійської мови у вищому навчальному закладі. *Іноземні мови*. Вид-во КНЛУ, 2021. № 2. С. 30 - 35. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/55837>; https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/55837/3/%d0%9d%d0%b5%d0%bc%d0%bb%d1%96%d0%b9_%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f_%d0%9e%d1

[%81%d0%be%d0%b1%d0%bb_%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87.pdf](#) (дата звернення: 30.10.2023).

3. Federal Aviation Administration (FAA). 2013. English Language Skill Standards Required by 14 CFR Parts 61, 63, and 65. (AC 60-28A). URL: https://www.faa.gov/regulations_policies/advisory_circulars/index.cfm/go/document.information/documentid/1022786 (дата звернення: 30.10.2023).

4. Manual on the implementation of ICAO the language proficiency requirements (Document 9835- AN/453) (2nd ed.). Montreal: International Civil Aviation Organization, 2010. URL: <https://skybrary.aero/sites/default/files/bookshelf/2497.pdf> (дата звернення: 30.10.2023).